

G Ł O S

WYSTAWIENIE W ŚELMOZNEGO ŚMC PANI

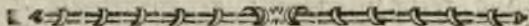
M I C H A Ł A Z A L E S K I E G O

W O Y S K I E G O W. X. L I T.

P O S Ł A z W O I E W O D Z T W A T R O C K I E G O.

Na Sessyi Seymowej Dnia 17. Grudnia 1789.

M I A N Y.

N A Y I A S N I E Y S Z Y K R O L U P A N I E M O Y M I Ł O S C I W Y !
P R Z E S W I E T N E S K O N F E D E R O W A N E R Z P L I T E Y S T A N Y !

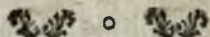
BYŁ czas szczęścia, czas swietności Rzplitey naszej,
wiek nasz wspomina czas ten ze czią i zawi-
ścią, ale go niebiorąc za naukę i przykład, zawiść
szczęścia, niż samo szczęście woli.

Wpadliśmy za Dziadów naszych w zamiedbanie
Rządu dawnego, który był rzodfem świętości, Sey-
A my

XVIII. 2. 426

<http://rcin.org.pl>

my zrywane pozbawiwszy Rzeczpospolitą władzy nad wykonaniem, dzielność czynień z rąk Zwierzchności wydarły; panował, kto był przeznaczony podlegać i pełnić wolą Zwierzchności: panował, kto albo wszystko przywłaszczyć umiał, albo się umiał przywłaszczeniem z innemi dzielić,

Miał wiek w takim rzeczy Publicznych zmieszaniu, wiek nieładu? był poprzedzeniem wieku nie szczęść, które Nam znieść przeznaczenie kazało, znieśliśmy: liczymy rodzaje zniewag, liczymy upośledzenia i straty, liczymy zmniejszenia granic i bogactw, liczymy rozmaitośćie nieflawy naszej, i narzekania Ludu, który swoją niewolą, wyrzuca Nam naszą nielitość, i hańbę przyświadcza; liczymy to wszystko, że byśmy przypominając cierpienia Braci naszych i nasze, przypominali ważność pobudek, które nami rządzić powinny w czynieniach, przypominali cele, do których czynienia zmierzać powinny.

Odeszliśmy w obradach naszych P. S. od drog tych, które Nam nasze nie szczęścia skazały; temi chodząc, powrotu szczęścia naszego szukać Bóg Nam pozwolił, z opatrzny zezwoleniem na poprawę i ubezpieczenie losów naszych walczyć zdamy się, nie czyniąc, co one czynić dopuszcza, a przedsięwzięjąc, co zaczętych czynieniom, co gwałtownym potrzebom przeszkadza, co sprzeciwia się własnych naszych Ustaw przepisom,

Rząd, Skarb, i Wojsko, własne Prawa nasze, materią zatrudnień naszych Nam przepisały. Rząd, Skarb, i Wojsko zniszczone w Narodzie, Narod i sławę Narodu zniszczyły, przywroczone? świętość, szczęśliwość, i be-

❁ ❁

i beśpieczeństwo Narodowi przywrocą; przywrocą może straty Kraiu naszego i sławę, iezli baczni na istotną powinność naszą, pamiętni na przyszłość, która Nam grozi surowością Sądu swojego, a zachęca wławnieniem, przyrzec sobie, i świętobliwie dotrzymać zechcemy, że kończyć będziemy nieprzerwanie te ważne dzieła, któreśmy z rozsądkiem zaczęli, których nie opuszczamy bez winy.

Piętnasty Miesiąc już miia, iak wyflani od Braci naszych, trzymamy ich oczekiwania między nadzieią i trwogą, między pociechą i smutkiem. Wiele Ustaw naszych czytają, których skutek już ich uboży, a żądne, któraby ubezpieczała; już czują, że Podatek, który ich zmniejsza dochody i w Dom przykrość wprowadza, daią na Woytko, a ieszcześmy sami sobie uczuć nie dali, że Nas Woytko od niebeśpieczeństw zastąpi? że nierząd ten dawny Tyran Polski nie opanuje Skarbu i Woylka, a ogarnąwszy tę siłę, która spokojność upewniać miała, nie wydrze Nam i Braciom (którzy los swoy w rękę naszych złożyli) tych reszt, które Nam pierwey zostawiały niebezpieczeństwa, a teraz Prawa (przez które niebezpieczeńściom zabiegać zamysłiliśmy) upewniać miały?

Nayjaśniejszy KROLU ! upokorzoną głowę moją schylam przed Tronem W.K.M.P.M.M. Jego dobroci wzywam, żeby przebaczyć raczyła troskliwości moiej, troskliwości Obywatela, który wszystko coby dla siebie zachował, iak miśe powołaniu swojemu winien; Jey to był skutek, że widząc czas Obrad naszych w rękę W. K. Mci, widzieć go życzyłem w rękę Stanów składających Obrady, życzenie iedno podług Projektu po-

A 2 da-

danego od J.W. Poffa Brzeskiego stało się życzeniem powszechnym chęci Narodu mieć. Zwykłeś Miłościwy Panie za Twoje i wtenczas Twoje do powszechnych skłaniając, nie raczysz odtąd chwil spoczynku i wygod zdrowiu potrzebnych ochraniać, żebyś je dobru Narodu poświęcił. — Lecz Prześw: Stany! czas użyciu naszemu oddany, wśród używania niszczał, i śladów czynień naszych nie zostawił po sobie innych, tylko w żałości, żeśmy go marnie, choć pracowicie strawili, i powtorzyć tu muszę, com raz powiedział, gdyśmy się ieszczé Panami czasu nie znali; *Licząc dnie Obrad naszych strawione, liczymy opuszczone dnie szczęścia naszego.*

Tak Prześw: Stany! czas upływa, przeciąga wątpliwe oczekiwania współ-Braci naszych, przeciąga ich narzekania na naszą nieczynność, która jest naszą szczególnie winą; day Boże! nie była przyczyną powzięchney zguby. — Wyrzec do siebie możemy — Zyskaliśmy czasu użycie, żebyśmy go w nieczynnym użyciu strawili. — Sessye nasze są wprawdzie świadectwem dobrych naszych ku Ojczyźnie skłonności, ale już być dawno przestały pożytecznych prac naszych dowodem; nie trzyma nas Prawo porządku w pewności że skończemy, cośmy zaczęli; wśród materyi, któreśmy przepifali do czynień naszych (co więcej nadto, co żałośniej dla nas, co smutniej dla współ-Braci, a niebezpieczniej dla Rzplitey naszej) wśród Projektów, które do decyzji przedsięwzmiemy, materye różne, zupełnie od zaczętych osobne, nie tylko wnosimy przez głosy, ale utrzymujemy przez uporczywe rzeczy nowych, rzeczy nie roztrząsanych domaganie się, przez czułe nowych ustaw (Prawom Narodu naszego, Kon-

stytu-

flutyeyi rządu Rzplitey naszej częstokroć przeciwnych) żądanie. Prześw: Stany! gdy o Rządzie myślimy, resztę Rządu niszcząc, podajemy się na podeyrzenie, a ktoż wie, czyli nie na ochydę? wewnątrz, podajemy się na niedbanie o losy nasze, a ktoż wie czy nie na wzgardę, zewnątrz.

- Trzymała mię w długim milczeniu nadzieia, światło i gorliwość walza Prześw: Stany zakazywała powtarzać tę radę, która już ode mnie wniełona, iednomysłnością walzą potwierdzona została; Sessye ostannie przerwać milczenie i odrzucić radę mnie przymuszaia; Sessye ostannie odrywaiąc nas od istotnych celów, które i Prawa nasze, i nasze nieszczęścia Nam przepisały, zapowiadaią Nam powtórzenie podobnych, które opozniać będą ubeśpiczenie nasze; co gorzsa nad to? wyzuwaiąc Nas z czynień porządnych, upewniaia, że albo żadnych nie zostawimy Kraiowi Ustaw, bo zaczęte końca czekaia, albo szkodliwe, bo nienamysłne, bo nie zgodzone z wynikaieniami, które Prawodawca przewidzieć powinien; lękaemy się Prześ: Stany, żebyśmy dotąd chluby szukaiąc, nie utracili prawdziwej chwały; złączona iest z szczęśliwością Kraiu całego, kołtówna byłaby strata.

Było radą moią, a śmiem powiedzieć, że powinnością iest naszą, żebyśmy wszystkie Proiekta od początku Se mu podane, w porządek do Praw (któreśmy postanowili) stołowny zebrać, na Regestr, któryby materye iedne od drugich oddzielał, i pilnieysze przed mniey pilnemi specyfikował, spisać zlecili: wszystkie są w zamysle pożytku podane, lecz iedne nad drugie ważnieyszy zamiar mieć muszą. Taki Regestr Seymnia

cym rozdany, chciałbym, żeby za nieprzemienne służył prawidło do kolejnego Projektów decydowania: chciałbym, żeby nowo podane były ostatniemi w kolei, wszakże stosowanemi do podziału materji mieć ie życzyłbym: w tym iak dotąd zmieszaniu, czas służyć pożyteczności nie może, wiemy co dla nas ieit nayspilnieysze, a niewiedząc co do stanowienia weźmiemy? albo się dobrym radom znagła proponowanym przeciwim, albo się na wątpliwe zgadzamy, żadnego Projektu z tym namysłem, i z tą nie roztrząsamą uwagą, iaką winniśmy Prawu: Prawu, którego wewnętrzną słusność uczuć czytający powinni, żeby ie bez wstępu szanował, bez musu słuchał, a o wykładności nie wątpiąc, pokusznym być umiał, żeby czytając Prawo, znalazł w nim myśli Prawodawców prawemi, i nie był w potrzebie rzucając w ogień powiedzieć: *Ecce sunt scita, quae cum literis quibus scribuntur, dum oriuntur, occidunt.*

Czczę ia święte przyrodzenia pobudki, któremi wzruszony Xże Kalixt Poniński wstawiając się iak Brat za Bratem, szuka w wydaniu siebie samego ochrony Brata, lecz idziez zatym, żebyśmy zacnością Duszy Człowieka, dali się odwołać od obmyślenia szczęśliwości dla Ludu, który szczególnie naszą obowiązał dla siebie troskliwość.

Jestem Miast przyziacielem, bom przyziacieli Ludzkości, lecz idziez zatym, żebyśmy opuściliśmy Kray cały, bez Skarbu, bez upewnioney obrony, bez rządu i związków, myśleli o Miastach, które są Kraiu częściami, i w zgubie iego zaginę.

Zdania

Zdania nasze w zdarzeniach nowo wniesionych być by niememi powinny ; coż Miałom pomogło, żeśmy drogie dla pomysłności ogólnej godziny na przyświadczenie z iednej strony ich żądaniom kufzności, na przyganę z drugiej ich krokom, i ich zbytнім замыśłom strwonili ? oto dalsza jest od Nas pomysłność ogólna, i dalsze Miał polepszenie.

Wszystkim Nam Dobra trzeba, w rządym i bezpieczeńnym Narodzie Prawa uczyniemy pomysłne, lecz żeby najpierwey Prawa Rządu, bezpieczeństwa i Skarbu były pomysłne ? chcemy żeby namysłne bydz mogły, w tym widoku myśli nasze od rozstargnień, a czynienia od nieporządku zachowując, radzę zlecić Deputowanym do Konstytucyi ułożenie rejestru Projektów, i o rzecz nie o słowa troskliwy waszemu Zacni Prawodawce uznaniu to zlecenie podaę.

Zalecenie WW. i UU. Deputowanym do Konstytucyi.

Projekta wszystkie od początku Scymu podawane do Laski a dotąd niedecydowane podług względu na Prawo iedne przed drugimi przedsiębrać przeznaczające z uwagą, iak iedne, nad drugie są dla Rzeczypospolitey pożyteczniejszemi,
WW.

*WW. i UU. Deputowani do Konstytucyi,
 z bacznością na iednostayność materyi, w
 Regestr Imiona podaiących specyfikuiący spi-
 sali, i rozdrukowany STANOM Seymu-
 iącym rozdać kazali; My KROL za zgodą
 Skonfederowanych STANOW zlecamy, po-
 dług którego rejestru Proiekta koleią, że
 decydowane będą, stanowiemy; to iednak
 przeszkadzać nie będzie rezolucyom, iakie-
 by od Kommissyów lub Deputacyi do różnych
 czynień wyznaczonych żądane były, lub do-
 niesienia uczynić chciały, i kontynuacyi Pro-
 iektów, które są w części decydowanemi.*

XVIII. 2. 426